

diğer ırkları bir kıta birliği içinde birleştirmek ve dünyaya hakim olmak iddiasında olmasıdır... Türkiyenin emperyalist emelleri olmadığı halde bir ırkçılık davasıyla Karakurumdaki analarımıza dönüş arasında ne münasebet vardır?»⁸⁰

Gazeteye arasına Ankara çevresinden de yazılar yazılmakta, bunlarda da «sosyalizm»le ilgili pek birşey bulunmamaktadır. Hele Irkçı ve Turancıların 1944'deki davaları sırasında Tan anti faşist propagandasını yoğunlaştırmış, örneğin 21-29 Mayıs 1944 tarihleri arasında «Kendi Ağızlarından İçyüzleri» diye sağcılarının kendi aralarındaki çekişmeleri yayımlamıştır.

1925 Paktının yenilenmeyeceğinin bildirilmesi üzerine 15 Mart 1945'den itibaren Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile arası soğumaya başladıktan sonra her ne kadar resmi ağızlar ve basın bu durumun iki dost ülke arasındaki iyi ilişkileri bozmayacağı iddia etmekte birbirleriyle yarış halinde iseler de, uzun süren yalnızlığın verdiği kuşkuyla, Tan gazetesinin neşriyatına gittikçe daha kötü bir gözle bakılmaya başlanmış bulunmaktadır. Fakat bunda asıl etken, Tan gazetesinin, sağcı bir gündelik gazete olan Vatan ile birlikte, yeni doğan muhalefetin en sivri savunucusu olmasıdır. Bu yüzden resmi çevrelerde ve basında kıyametler kopmaktadır. Örneğin N. Sadak : «Tan C. Bayar'ı nasıl tutar?» diye sormakta,⁸¹ Başbakan Saracoğlu, fikirlerinin ayrı olduğunu sandıkları Tan ve Vatan'ın nasıl olup da aynı insanları savunduklarına akıl erdirememektedir.

1945 sonlarına doğru Tan'a yöneltilen komünistlik suçlamaları o denli yoğunlaşmıştır ki, Z. Sertel «Okuyucularımın Açık bir Konuşma» diyerekten bir açıklama yapmak zorunda kalmıştır. Bu açıklamalarda Sertel, Tan'ın Moskovanın sözcüsü olmadığını, Tan'ın istediğinin bir İngiliz-SSCB-Türkiye ittifakı olduğunu belirtmektedir. «Tan'ın neşriyatı meydandadır. Başmuharriri de 35 seneden beri bu memlekette fikirlerini hep açık yazılarla neşretmiştir. Bu neşriyat içinde bizim komünist olduğumuzu isbat eden tek satır gösterebilecek kimse varsa, işte onları vazifeye davet ediyoruz». Sertel açıklamalarında Türkiye'de komünizm için gerek nesnel, gerekse öznel koşulların bulunmadığını söyledikten sonra gazetenin amacını şöyle belirtmektedir : «Biz davamızı açık koymuşuzdur : Bizim bu memlekette tahakkukunu görmek istediğimiz ve özlemi ni çektiğimiz şey sadece ve sadece demokrasi, ve garpli manasında demokrasidir. Yani Rooseveltin dört hürriyetle ifade ettiği de-

(80) Tan, 3 Temmuz 1943

(81) Akşam, 2 Ekim 1945. **Ayın Tarihi**, no. 143 (Ekim 1945), s. 32.

mokrasidir».⁸² Bu sözlerin içten oluşu akla yakındır, zira resmen sansür olmadığı halde, durmadan altışar ay uzatılan bir sıkı yönetim altında bulunan ve gazete kapatmanın hükümetin normal yetkileri arasında bulunduğu bir Türkiye'de, her ne türde olursa olsun, bir fikri yaymak isteyen bir kişinin ilk önce kendisine bu olanağı sağlayacak bir ortamı, bir burjuva demokrasisi ortamı yaratmaya çalışması normaldir.

(82) Tan, 10-12 Ekim 1945.

Tan'ın bu çabalarının bir yararı olmamış olacak ki, «Görüşler» dergisinin çıkışından sonra ve Bayar'ın CHP'den istifasının ertesi

İstanbul çevresi başlıca, Sertellerin çıkardığı «Tan» gazetesi etrafında toplanan solculardan oluşmaktadır. Gazete savaşın başlarında diğer günlük gazetelerden pek farklı değildir. Yönetici kadroyu, cumhurbaşkanını övme teamülüne aykırı hareket etmemekte, muhalefet yapmakla ilgisi bulunmamaktadır. Dış politika konusunda ise Tan, savaşın başından beri Sovyetler Birliği'ne sempati beslemekte, bunu verdiği haberlerle ve başyazılarıyla belirtmektedir. Başyazarı ve sahibinin de sonradan yazdığı gibi, «...[Tan] savaş boyunca Sovyetler Birliğine karşı yapılmış olan kötü propagandayı silmeye, büyük komşumuz Soyetlere karşı sevgi yaratmaya çalışıyordu».⁷⁹ Savaş ilerleyip de sağcı akım gelişmeye başlayınca ve özellikle 1943 yılından sonra Tan'da anti-faşist, ırkçılığı yeren makalelerin çıktığını görüyoruz :

«...Meşrutiyet devrindeki cereyanla bugünkünü mukayese edersek, pek az farklarla aynı manzarayı görürüz. Kayzer Almanyası yıkılmış, yerine faşist bir Almanya iktidar mevkiine geçmiştir. İki de ırkçıdır. İki de emperyalisttir. İkisinin de gayesi büyük cermen imparatorluğu kurmaktır. İkincisinin birinciden farkı, Alman milletinin üstün bir ırk olduğu için bütün

(79) Sertel, s. 253.